

Kunskapsöversikt – konsekvenser av att växa upp i ekonomisk utsatthet

Häll, Elisabeth H

HRU Region Sörmland | Repslagaregatan 19, 611 88 Nyköping

Innehållsförteckning

Kunskapsöversikt – konsekvenser av att växa upp i ekonomisk utsatthet 3

Inledning	3
Resultat	3
Våld i familjen	3
Fysisk och psykisk hälsa	4
Skolresultat	4
Mobbning	5
Fritidsaktiviteter	5
Slutsats	5
Andel av noll- till nittonåringar som lever med låg ekonomisk standard 2021, kartor	6
Eskilstuna	7
Nyköping	7
Katrineholm	8
Strängnäs	8
Vingåker	9
Oxelösund	9
Trosa	10
Gnesta	10
Flen	11
Andel av noll- till nittonåringar som lever med låg ekonomisk standard 2021, fullständig redovisning, fallande ordning	12

Kunskapsöversikt – konsekvenser av att växa upp i ekonomisk utsatthet

Inledning

Region Örebro län gjorde 2021 en liknande analys av att växa upp i ekonomisk utsatthet¹ som Sörmland nu gör. De gjorde då en sammanställning av vad forskningen säger kring konsekvenser av en sådan uppväxt och nedan följer utdrag ur deras sammanställning kompletterat med egna resultat för Sörmland tagit från enkätundersökning Liv och hälsa ung. Liv och hälsa ung är en enkät som vart tredje år alla grundskolor i Sörmland med elever i årskurs 7 och 9 samt alla gymnasieskolor med elever i år 2 erbjuds att delta i. Under våren 2023 genomförde region Sörmland undersökningen för åttonde gången. Syfte med undersökningen är att beskriva ungdomarnas livsvillkor, levnadsvanor och hälsa.

Resultat

Nedan redovisas kortfattat vad forskning och Liv och Hälsa ung säger kring att växa upp i ekonomisk utsatthet innebär.

Våld i familjen

Internationell forskning visar att barn som växer upp i socioekonomiskt svagare områden över lag har större risk att uppleva missbruk, misshandel och försummelse i familjen under uppväxtåren. Detta indikerar även Socialstyrelsen i 2023 års lägesrapport för individ- och familjeomsorg, där de skriver att män och kvinnor som är biståndsmottagare i större utsträckning är utsatta för våld än män och kvinnor som inte har mottagit ekonomiskt bistånd. Resultatet från Liv och hälsa ung stödjer också detta - de som anger att man är orolig för familjens ekonomi anger i större utsträckning att man har blivit slagen av någon vuxen i sin familj samt i större utsträckning anger att de varit med om att en vuxen i sin familj:

¹ Barnfattigdom -

- Har använt kränkande ord, förtryckts, varit dominerande eller kontrollerande mot någon annan i familjen,
- Har hotat med att använda våld mot någon annan i familjen,
- Har använt fysiskt våld mot någon annan i din familj, exempelvis slagit, knuffat, spakat eller sexuellt våld

Fysisk och psykisk hälsa

Internationell forskning visar också att det föreligger en ökad risk för diabetes, fetma, astma, sämre tandhälsa, olyckor och vanvård. Även framtida hälsa riskerar att påverkas negativt bland annat genom en ökad risk för framtida hjärt-kärlsjukdomar och psykisk ohälsa. Det är dock oklart hur stark denna effekt är i Sverige där tillgången till t ex tand- och sjukvård inte är lika beroende av föräldrarnas inkomst. Men en svensk studie som följde barn mellan 1993–2002 visar dock att barn som växer upp i familjer med långvarigt försörjningsstöd har större risk att drabbas av hälsoproblem, självmord och missbruk och där risken för missbruk och alkohol är högre även senare i livet. I Liv och hälsa ung ställs ett antal frågor kring hur man mår och starkast korrelation med hur pass orolig man är för familjens ekonomi är:

- Hur ofta man under de senaste tre månaderna känt sig ängslig eller orolig
- Hur man mår rent allmänt
- Hur ofta man under de senaste tre månaderna haft orolig sömn
- Hur ofta man under de senaste tre månaderna haft svårt att somna
- Hur man tycker att sin tandhälsa är
- Om man under senaste 12 månaderna har skadat sig själv

Skolresultat

Det finns även ett samband mellan förmågan att lyckas i skolan och att växa upp i en ekonomiskt utsatt familj, samt mellan ekonomisk utsatthet och långvarig skolfrånvaro. Detta ser vi även i Sörmlands unga, i data från Liv och Hälsa ung, där det finns en korrelation mellan de som svarar att de är mycket oroliga för sin familjs ekonomi och de som svarar att de har minst fem F i betyg. Av de som svarar att de är mycket oroliga för ekonomin har 21,9 procent minst fem F. Av de som svarar att de inte alls är oroliga för ekonomin har 3,6 procent minst fem F.

Mobbning

Svensk forskning visar också att det finns en ökad risk att barn från ekonomiskt utsatta hushåll blir utsatta för olika typer av mobbning, särskilt eftersom de ofta var tvungna att avstå från olika aktiviteter som innebar en kostnad. Liv och hälsa ung visar på en korrelation mellan de som anger att de är oroliga för familjens ekonomi och de som i större utsträckning anger att de har upplevt mobbing.

Fritidsaktiviteter

En annan konsekvens är att barn med socioekonomiskt starka föräldrar i högre grad deltar i strukturerade aktiviteter, dvs aktiviteter som kräver att man underordnar sig vissa regler och mål och som kräver koncentration, uthållighet och regelbundet deltagande, t ex aktiviteter i musikskola eller i en idrottsförening. Barn i ekonomiskt utsatta hushåll deltar i stället mer i fritidsaktiviteter som saknar långsiktiga och fastställda mål, som till exempel fritidsgård, utelek eller tv-spel. Barn som är involverade i någon form av fysisk aktivitet behåller ofta sin aktivitetsnivå senare i livet, vilket bidrar till att förebygga olika sjukdomar.

Slutsats

Uppväxtförhållanden får långtgående konsekvenser i det framtida livet där barn som växer upp under sämre ekonomiska förutsättningar som unga vuxna har större risk för beteendeproblem, kriminalitet, drog- och alkoholmissbruk och minskade sociala färdigheter. Barn vars föräldrar som har inkomster i de lägsta 20 procenten av inkomstfördelningen har dessutom i sin tur en sannolikhet på 25 till 30 procent att själva hamna där.

Det finns således en rad riskfaktorer som förstärks genom att växa upp i ett ekonomiskt utsatt hushåll. Barnen påverkas negativt både under uppväxten och under sitt framtida liv vilket gör att tidigare insatser kan minska individuellt lidande men också vara ekonomiskt försvarbart ur ett samhällsperspektiv.

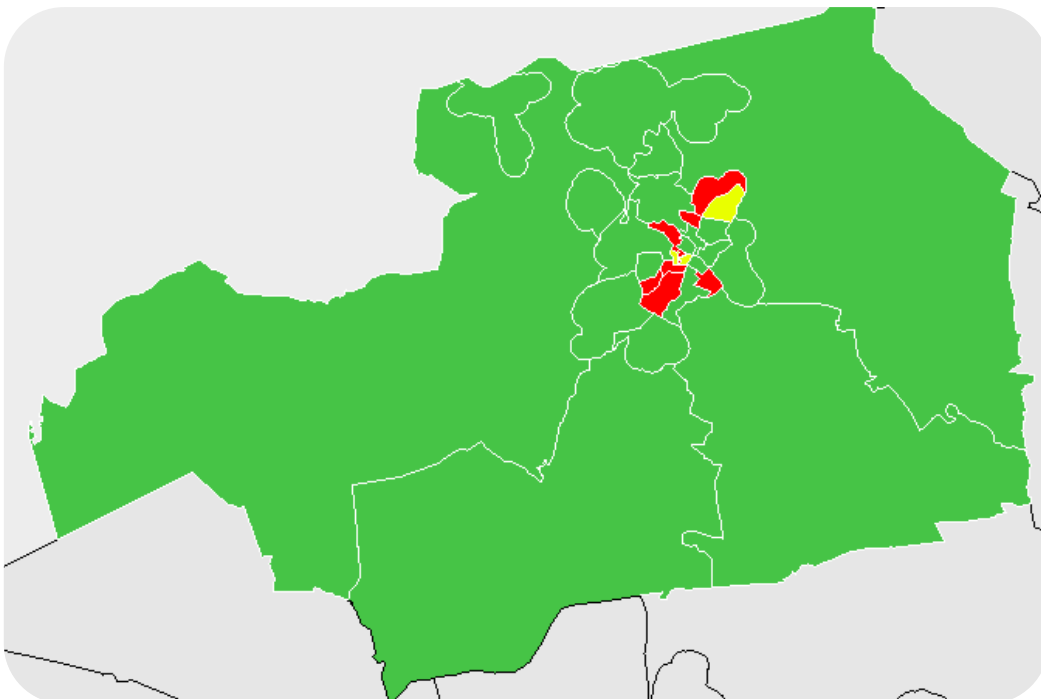
Andel av noll- till nittonåringar som lever med låg ekonomisk standard 2021, kartor

Nedan följer kartor över kommunerna i Sörmland. Kartorna är indelade i så kallade RegSo-områden, som är en rikstäckande indelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation. Observera att det i kartorna är de områden som även i ett nationellt perspektiv sticker ut med en hög andel noll- till nittonåringar som lever med låg ekonomisk standard som markeras rött och gult. I de gröna områdena varierar andelen mellan 2-33 procent, och kan således i många fall fortfarande anses som högre än önskvärt. Efter kartorna följer en fullständig redovisning över respektive områdes andel.

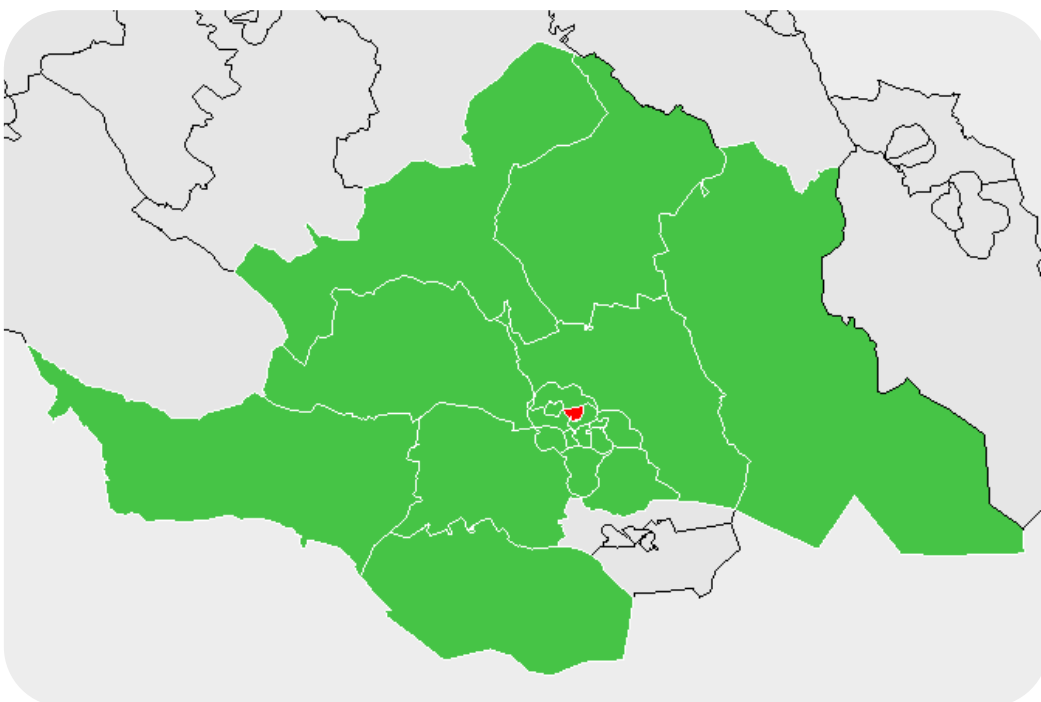
Medelvärde i riket är 19 procent.

	I röda områden lever över 50 procent av noll- till nittonåringarna med låg ekonomisk standard. Det är endast i 5 procent av alla områden i Sverige som andelen är så här hög.
	I gula områden lever 33–50 procent av noll- till nittonåringarna med låg ekonomisk standard. 10 procent av alla områden i Sverige har så här hög andel.
	I gröna områden lever under 33 procent av noll- till nittonåringarna med låg ekonomisk standard.

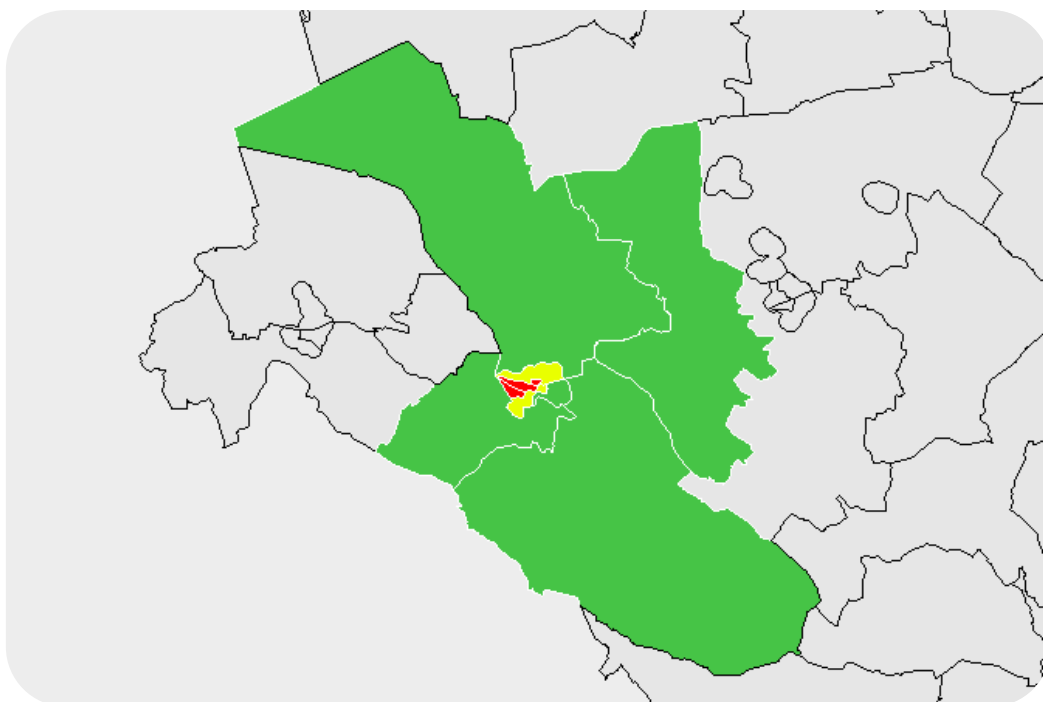
Eskilstuna

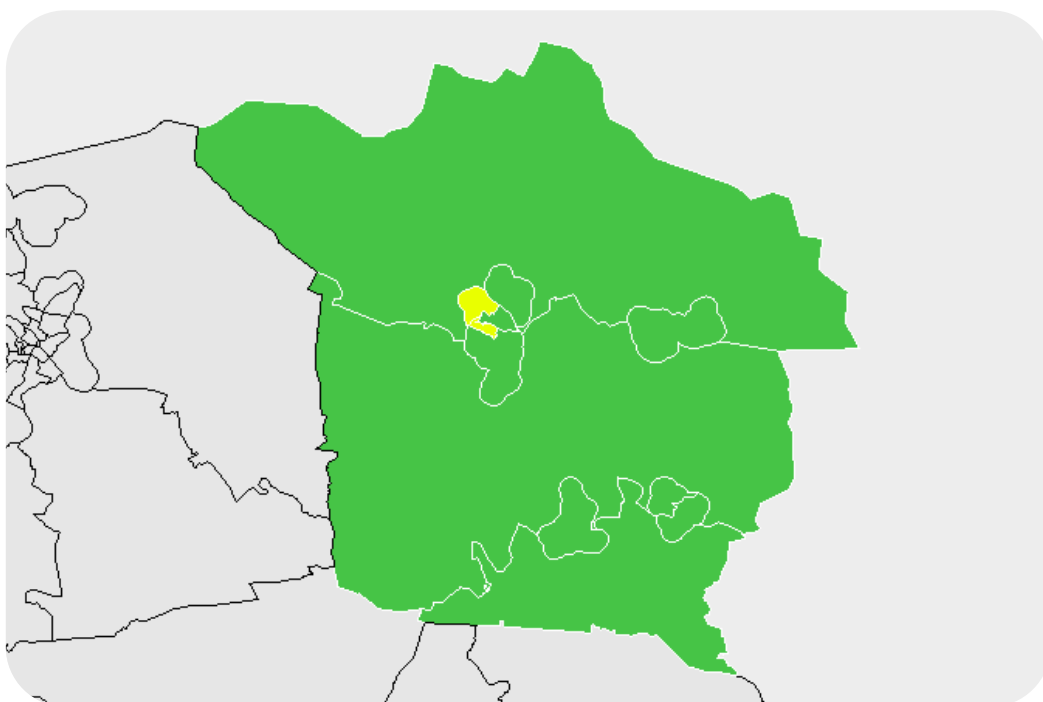
Nyköping

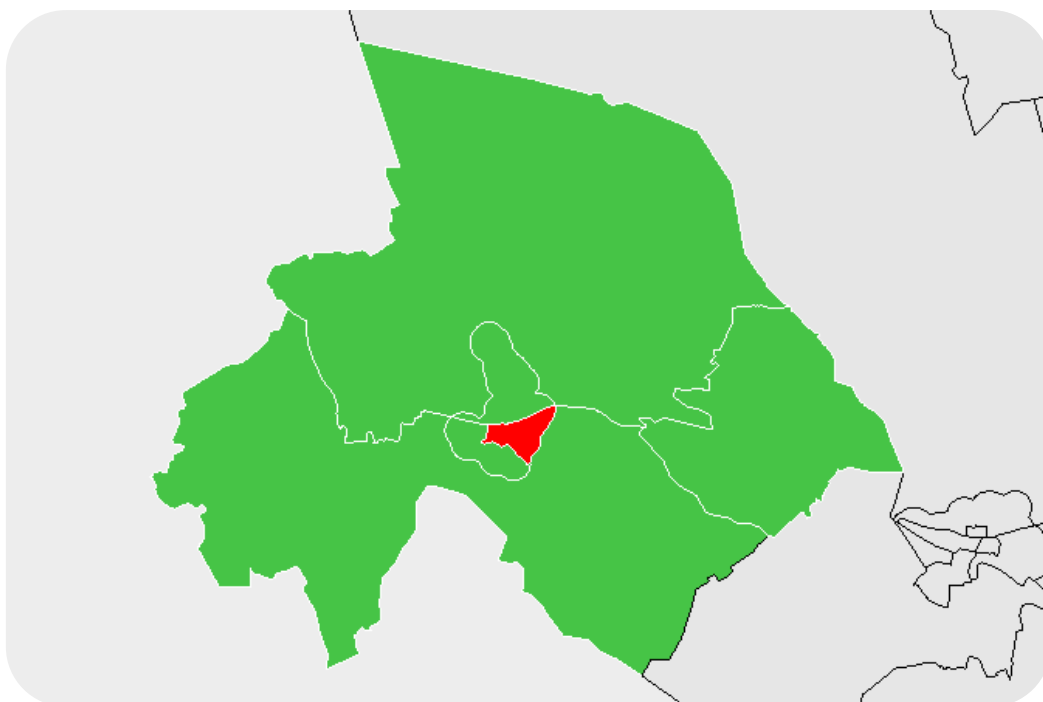
Katrineholm

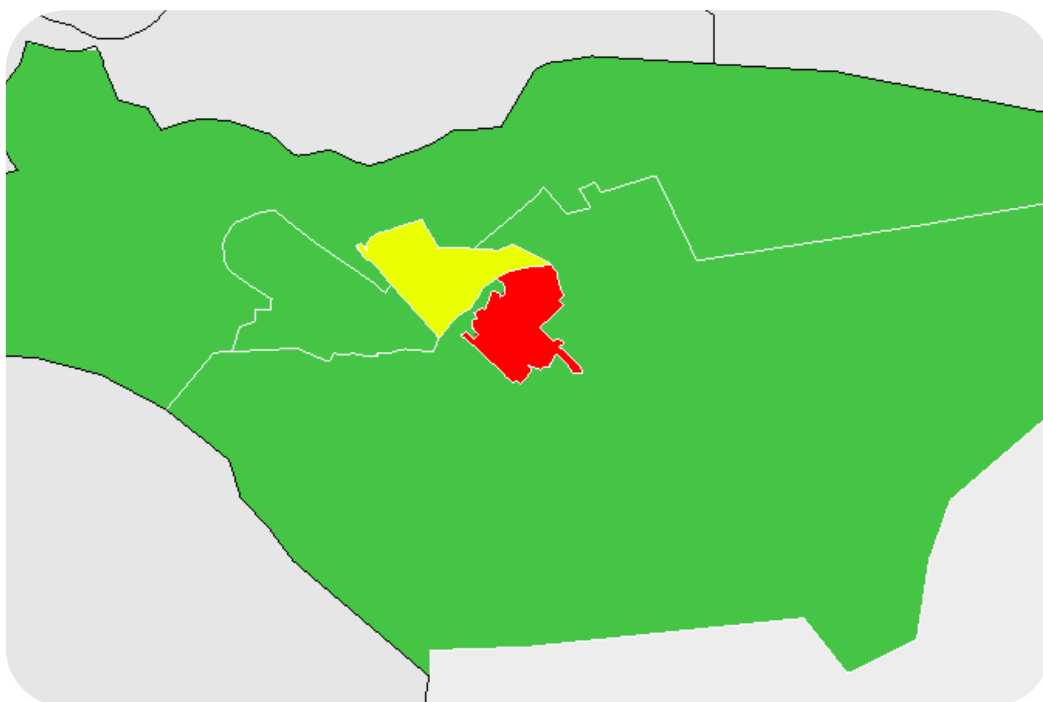
Strängnäs

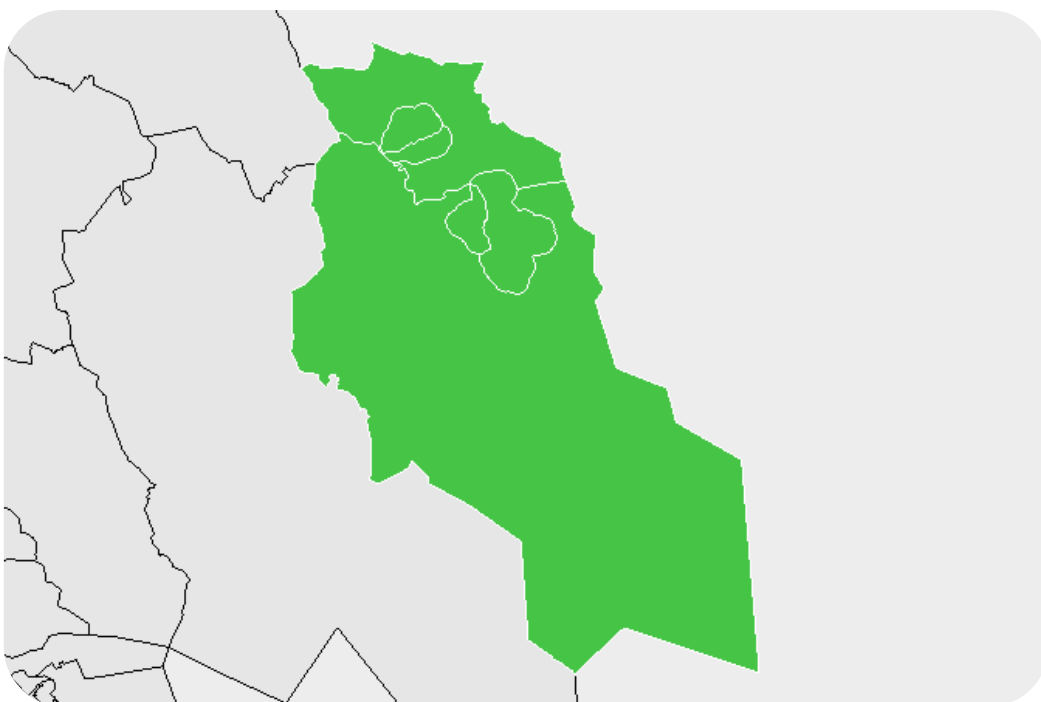
Vingåker

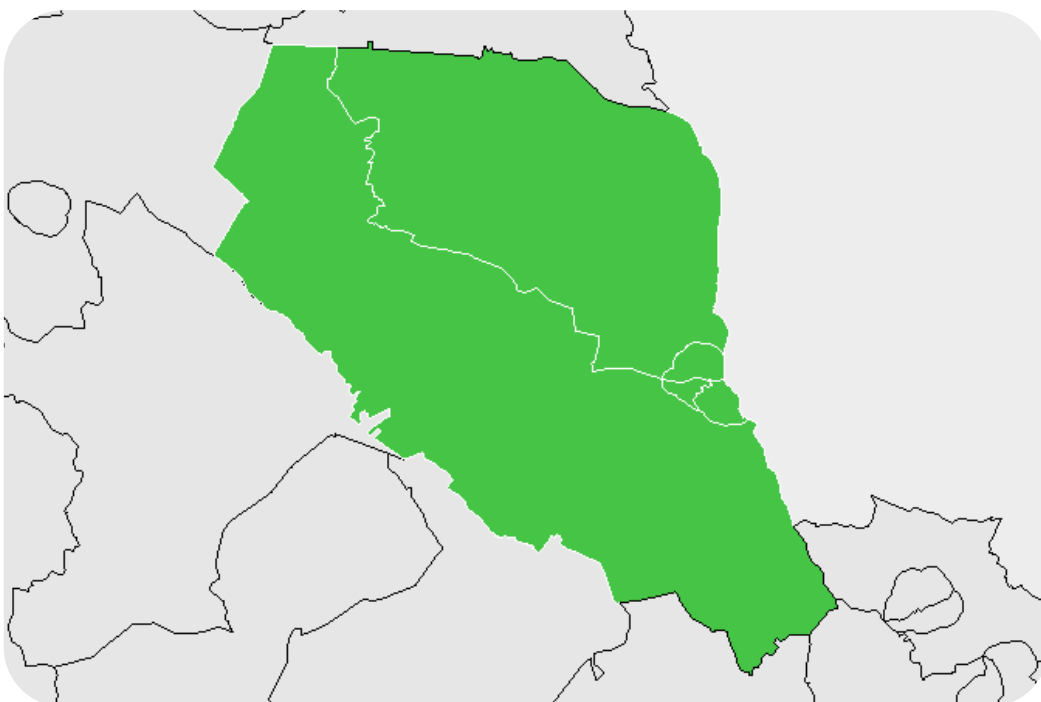
Oxelösund

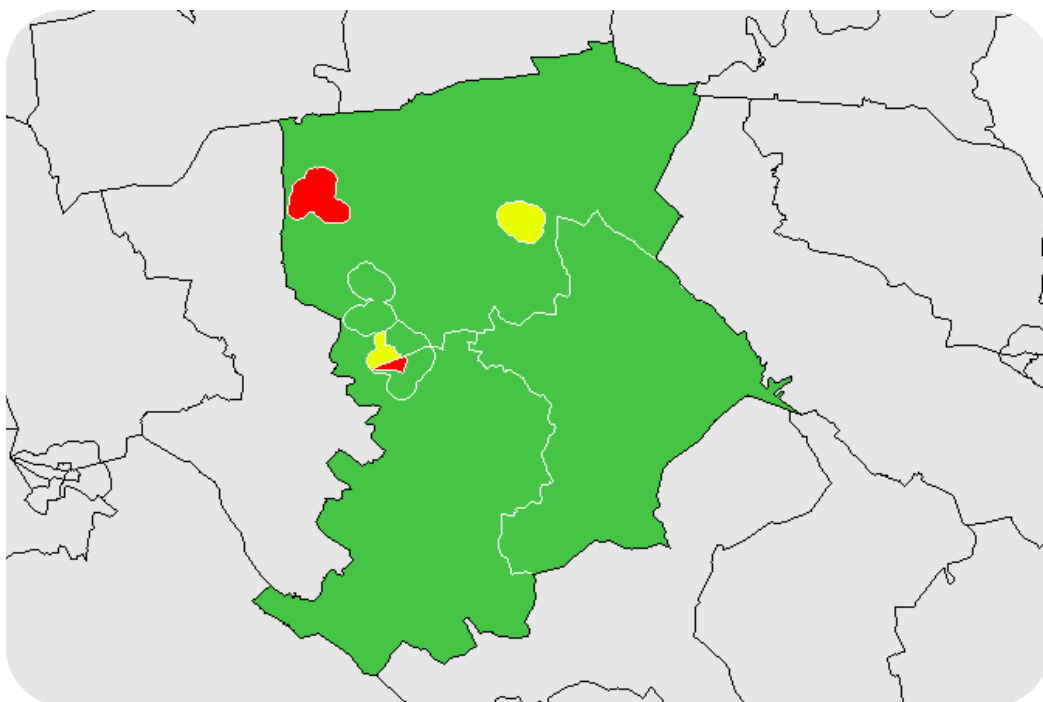
Trosa

Gnesta

Flen

Andel av noll- till nittonåringar som lever med låg ekonomisk standard 2021, fullständig redovisning, fallande ordning

Nedan följer en tabell med andel av noll- till nittonåringar som levde med låg ekonomisk standard 2021 uppdelat per kommun och RegSo. RegSO är en rikstäckande indelning för statistisk uppföljning av socioekonomisk segregation.

RegSo (Regionalt statistikområde)	Andel i procent
Eskilstuna (Lagersberg-Råbergstorp)	78
Eskilstuna (Fröslunda-Vilsta)	73
Eskilstuna (Årby-Vallby)	73
Flen (Salsta-Centrum södra)	71
Nyköping (Brandkärr)	66
Vingåker (Vingåkers södra tätort)	65
Eskilstuna (Nyfors centrum-Väster)	60
Eskilstuna (Skogsängen-Viptorp)	59
Eskilstuna (Myrtorp-Västermalm-Brunnsbacken)	56
Katrineholm (Nyhem-Nävertorp)	56
Eskilstuna (Skiftinge-Ärsta-Sal)	53
Oxelösund (Oxelösund östra)	52
Flen (Hälleforsnäs)	51
Katrineholm (Katrineholm centrum-Kerstinboda)	50
Katrineholm (Katrineholm norra)	50
Eskilstuna (Skiftinge-Djursta)	44

Katrineholm (Katrineholm östra)	43
Strängnäs (Strängnäs Stadsskogen)	43
Oxelösund (Oxelösund norra)	41
Strängnäs (Strängnäs västra)	39
Eskilstuna (Västra Nyfors)	38
Flen (Malmköping)	38
Flen (Nybble-Centrum nordväst)	37
Eskilstuna (Östra Nyfors)	35
Katrineholm (Gersnäs-Lövåsen)	35
Katrineholm (Strandsvägsområdet-Skogsborg)	33
Vingåker (Vingåkers norra tätort)	32
Nyköping (Oppeby)	30
Eskilstuna (Eskilstuna centrum)	29
Nyköping (Östra Villastaden-Isaksdal-Ekensberg)	29
Eskilstuna (Röksta-Eskilshem-Balsta)	28
Nyköping (Stenkulla-Malmbryggshagen)	28
Gnesta (Gnesta västra)	28
Eskilstuna (Eskilstuna söder)	27
Eskilstuna (Eskilstuna öster)	27
Eskilstuna (Göksten-Krusgården-Edwardslund-Glömsta)	27
Eskilstuna (Munktellstaden-Norr-Gamla staden)	27
Flen (Flensby-Bjurtorp-Öja)	25
Flen (Orrö-Brogetorp-Centrum nordost)	24
Nyköping (Nyköping väster-Spelhagen)	23

Nyköping (Nyköping öster-Fågelbo)	23
Vingåker (Högsjö-Södra landsbygden)	23
Trosa (Vagnhärad norra)	21
Oxelösund (Oxelösund södra omland)	20
Nyköping (Brandholmen-Rosenkälla)	20
Nyköping (Tunaberg)	20
Flen (Flens landsbygd östra)	19
Flen (Flens landsbygd södra)	18
Flen (Mellösa-Orrhammar)	18
Strängnäs (Strängnäs centrala)	18
Katrineholm (Valla-Sköldinge-Floda)	17
Eskilstuna (Snopptorp)	16
Eskilstuna (Stenby)	16
Nyköping (Arnö)	16
Gnesta (Stjärnhov-Björnlunda-Hållsta)	16
Flen (Flens landsbygd norra)	16
Strängnäs (Strängnäs norra)	16
Eskilstuna (Solvik-Mälarmölan-Torshälla centrum)	15
Nyköping (Tystberga-Lästringe)	15
Gnesta (Laxne-Gåsinge-Dillnäs)	15
Strängnäs (Åkers styckebruk)	15
Nyköping (Lunda-Kila)	14
Vingåker (Läppe-Österåker)	14
Strängnäs (Mariefred)	14

Strängnäs (Strängnäs södra)	14
Nyköping (Hållet-Blommenhov)	13
Nyköping (Högbrunn-Idbäcken)	13
Trosa (Trosa östra)	13
Gnesta (Gnesta södra)	12
Eskilstuna (Hållsta-Bälgviken)	11
Eskilstuna (Ärla-Hällberga)	11
Nyköping (Runtuna-Ludgo)	11
Eskilstuna (Valhalla-Slagsta)	10
Gnesta (Gnesta norra)	10
Eskilstuna (Alberga-Lista)	9
Nyköping (Harg-Oxbacken)	9
Nyköping (Vrena-Råby)	9
Katrineholm (Forssjö-Björkvik)	9
Katrineholm (Julita-Bie)	9
Strängnäs (Strängnäs måläröar)	9
Strängnäs (Strängnäs omland)	9
Eskilstuna (Gredby-Lundby-Brottsta-Flacksta)	8
Eskilstuna (Hällbybrunn-Folkesta)	8
Vingåker (Baggetorp-Marmorbyn)	8
Strängnäs (Stallarholmen)	8
Oxelösund (Oxelösund västra)	7
Nyköping (Stigtomta)	7
Katrineholm (Oppunda-Laggarhult)	7

Vingåker (Vannala)	7
Eskilstuna (Sundbyholm-Kjula-Barva)	6
Eskilstuna (Trumtorp-Odlaren-Hagnestahill)	6
Trosa (Västerljung)	6
Strängnäs (Mariefred norra)	6
Eskilstuna (Skogstorp)	5
Nyköping (Svärta)	5
Trosa (Trosa västra)	5
Trosa (Vagnhärad södra)	5
Eskilstuna (Kvicksund-Tumbo)	4
Nyköping (Bergshammar-Tuna)	4
Oxelösund (Oxelösund norra omland)	3
Eskilstuna (Mesta-Borsökna)	3
Nyköping (Bryngelstorp-Tjuvholmen)	3
Trosa (Sund-Lövsta-Åda norra)	3
Strängnäs (Mariefreds södraomland)	3
Katrineholm (Värmbol-Duveholm)	2

Referenser

Region Örebro län, 2021, Barnfattigdom – forskningsunderlag och kartläggning,
Lindborg, M., Trumberg, A.